

Összesen 310 objektumot tártunk fel. Az ásatási terület É-i részén neolit és római kori objektumok kerültek elő. Ezek főleg gödrök voltak, de néhány házat is feltártunk. Dél felé haladva egyre több avar kori objektum került elő, ezek között árkok, házak és gödrök egyaránt voltak. A gödrök egy része minden bizonnyal kút lehetett egykor, egyikből ép hullámvonalas korsó került elő. A kutakat nem sikerült teljesen feltárnunk. A lelőhely D-i részén feltárt gödrökben általában 140–180 cm után a feltörő talajvíz miatt a bontást abba kellett hagyni.

Mindegyik korszak településeinek csak egy réteget tudtunk megfigyelni. A lelőhely Ny és K felé továbbterjed. A területet É felől egy patak határolta egykor (ezt az autópálya építése során megszüntették), erre tehát nincs folytatása a lelőhelynek, D felé azonban az avar lelőhely folytatását találtuk meg (RM-8).

A neolit telephez tartozó objektumokból vonaldíszes kerámiatöredékek kerültek elő.

A római telep a 3. századra datálható. Néhány ház, gödör és egy kemence tartozott ebbe a korszakba. Említésre méltó az 56. sz. gödörből előkerült oltártöredék, melyen felirat nincsen. A 48. sz. objektumból szinte teljesen ép kelta fazék került elő. A legjelentősebb objektum a 278. sz. volt. A földbe mélyített kenyérsütő kemencét kör alakú munkagödör vette körül, melyben a kemence teljesen körüljárható volt. A kemence fala nem maradt meg teljesen, azonban nagyon jó állapotban megmaradt a platni ill. az alatta lévő alapozási rész is. A platni alatt hőszigetelőként vékony homokréteget találtunk. A bontás során megfigyelhettük, hogy a kemence tapasztását több alkalommal megújították. A munkagödört nem tudtuk teljesen feltárni, mert a szelvény K-i fala alá nyúlt.

Az avar korszakba néhány ház, nagyon sok árok és több gödör ill. kút tartozott. A házakból említésre méltó leletanyag nem került elő. Az árkok nagy része, néhány avar kerámia töredéktől eltekintve, szinte leletmentes volt. Nagyon sok árok került elő, szinte egész árokrendszerek, legtöbbjük egymás mellett futó sekély árok volt, de néhány kerítő árkot is feltártunk. A kutak közül több is egymás mellett helyezkedett el, feltehetően egy vízer fölé ásták meg őket.

A leletek a Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága Intercisa Múzeumába kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Keszi Tamás, Nádorfi Gabriella, Prander Péter régészek; Németh Gergő, Pokrovenszki Krisztián technikusok. A geodéziai felmérést a Geomon-tan Kft., ill. az Archeodata 1998 Bt. végezte.

BUZA ANDREA

170. Enese, Pippani-dűlő (KÖH 51434)

(Győr-Moson-Sopron megye) B, Á
2009. szeptember 1–25. között elvégeztük a megelőző feltárást a 85. sz. főút Enesét elkerülő szakaszára eső régészeti lelőhelyen, a 092/15, 092/22–24 hrsz. ingatlanokon. A feltárt terület 3054 m² volt.

A feltárás június 30-ig átadott részén, az út teljes hosszában a lelőhely K-i szélén folytatódott az objektumok (gödrök, árkok) – sőt egy részük folytatódik a jelenlegi ideiglenes út alatt is. A megközelítőleg 80–100 éve létesített földút, amelyet a tulajdonos több ízben feltöltött sóderrel, közúzalékkal és bontási törmelékkel, mintegy 30 cm mélyen bolygatta meg az eredeti felszínt. Összesen 48 régészeti jelenséget figyelhettünk meg. Közülük kiemelkedőek a viszonylag gazdag leletanyagot tartalmazó bronzkori gödrök, ill. két kora középkori ház és gödör. A lelőhely az ideiglenes út irányába, valamint ÉNy felé tovább folytatódik és az eddig tapasztaltak alapján újabb korok (vaskor) feltűnése (telep és temető) várható.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat szombathelyi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerülnek.

Munkatársak: Melis Eszter régész, Bálint Ferenc, Bek Tamás, Csuti Tamás, Erőss Gábor, Alfred Falchetto, Halász Ferenc, Ilon Gergely, Molnár Szabolcs, Radics András, Skriba Pál, Takács Tibor, Wolf Ernő technikusok, Pápai Miklós. A geodéziai felmérést a KÖSZ Szombathelyi Geodéziai Csoportja végezte.

ANTONI JUDIT

171. Enese határa

(Győr-Moson-Sopron megye) U, Ró, Kk
2009. augusztus 5–31. között régészeti szakfelügyeletet végeztünk a 85. sz. út Enesét elkerülő 6+800–13+800 km-sz. közötti szakaszán. A humuszréteget géppel változó mélységig tolták le, de csak kevés helyen érték el az altalajt, általában a fölé 10 cm-rel simították el az út teljes szélességét. Emiatt gyakorlatilag régészeti jelenség szinte sehol nem vált láthatóvá, a megfigyeléshez szükséges mélységet csak egy-két helyen érték el. Ezekben a szakaszokon a munkagépek nyomában folyamatosan járva a területet és gyűjtve a leleteket, három régészeti területet lokalizáltunk.

Külső-réti-dűlő (KÖH 71271): A 8+500–8+700 km-sz. közötti szakaszon 19 kova magkövet és pattintékot, valamint néhány neolit (DVK, zselízi) kerámiatöredéket gyűjtöttünk. A 8+600–8+780 km-szelvényben az őskori leletek mellett középkori vastöredékek, szegek és néhány késő középkori kerámiatöredék került elő.

Pippani-dűlő (KÖH 51434): A 11+300–11+450 km-sz. közötti területen, a korábban feltárt lelőhely K-i szélének folytatásában É–D-i irányú széles árok beásásának feltárását figyeltük meg, ami az ismert lelőhely továbbterjedését jelzi.

EGRY ILDIKÓ

172. Esztergom, Deák Ferenc utca 45/a (KÖH 71747)

(Komárom-Esztergom megye) Kk
Az alapincézett ház építéséhez kapcsolódóan próbaásatással kívántuk tisztázni, hogy eléri-e a gépi munkával

a régészeti rétegeket. Csupán a telek ÉK-i végében került elő egy kemencegyanús folt (kb. 3–4 cm vastag, kormos fekete, alatta vörös, átégett agyagos, néhol 10 cm vastag réteg) 220 cm mélyen. A jelenség azonban behúzódott a jelenlegi utca, ill. lebetonozott járda alá, valamint az álló, szomszéd ház alapozása alá. Ezen a rétegen a függőleges falba bebontva szedtünk ki egy kb. 16. századi korongolt bögre kályhaszemet. Itt a talaj már nagyon vizes volt. Az É felől szomszédos ház alapozása alatt oldalról megfigyeltünk egy korábbi, visszabontott falalapozás tetejét, mely esetleg lehet középkori. Másutt a telken nem találtunk régészeti jelenséget, sem leletet.

TARI EDIT

173. Érd, Szent Mihály templom (KÖH 10286)

(Pest megye) Kk, Kú

2009. májusban a templom szondázó régészeti ásatását és falkutatását az épület statikai megerősítését és építészeti felújítását megelőző próbafeltárásként végeztük el, 16,6 m²-en. Az épület felmérési dokumentációját a tervező, a BME Építészettörténelmi és Műemléki Tanszéke (Krähling János, Zsembery Ákos) bocsátotta rendelkezésünkre. A kutatás feladata a talajmechanikai szondák régészeti feltárása, az alapozási mélységek meghatározása, az épület építési fázisainak meghatározása volt. A régészeti szondák helyeit a statikus tervezővel együtt jelöltük ki.

A régészeti kutatás során 8 szelvényt és 42 falkutató szondát nyitottunk. Az elvégzett kutatással megállapítottuk, hogy a templomhajó és a szentély felmenő falai és a hajófalak alapozása egy periódusban épültek fel, a templom barokk építési fázisának részei. A szentély és a diadalív felmenő falainak alsó, a belső padlószinttől számítva 60 cm-t meg nem haladó szakasza a belső pilaszterek nélkül késő középkori. A szentély D-i oldalán feltárt, visszabontott támpillér is ehhez a fázishoz tartozik és a barokk boltozattól eltérő, háromszakaszos gótikus keresztboltozati rendszerre utal. A templomhoz utólag épült hozzá a torony, a sekrestye és az oratórium és a templombelsőben a karzat. A templomhajó eredetileg konzolként kialakított boltozatindító pilasztereit a 19–20. sz. folyamán a padlóig lefutó pilaszterekké egészítették ki.

A templom barokk kori és késő középkori alapozásai mellett ezeknél korábbi alapfalakat is találtunk. Az É-i hajófal mellett a vele párhuzamosan futó középkori falalapozáshoz É-ről egy merőleges fal csatlakozott be. A szentély É-i fala mellett kívül és D-i fala mellett belül szintén korábbi, velük párhuzamos középkori kőalapozás található, a diadalív vonalában az É-i hajósarokhoz szintén egy É–D-i irányú kőalapozás köt be.

A feltáráson három temetkezési periódust különíthettünk el. Az első sírcsoportot a templomtól D felé eltérően tájolták, ezek a szentély D-i részén kívül és belül kerültek elő. E sírok egy részére ráfedett a szentélyben talált, a gótikusnál korábbi alapozás és a gótikus

alapozás is. A második, szintén középkori sírcsoport a mai templommal azonos tájolású, e temetkezések egy csoportját elvágta a barokk kori Ny-i hajófal alapozása. A harmadik sírcsoport a barokk kori újjáépítést követő temetkezéseké, melyek mind a templombelsőben, mind a templom mellett előfordultak.

A templom építéstörténetét az írott források alapján követhetjük évszámokhoz. A közelebbről nem ismert, a késő középkorban nagyméretű, gótikus szentéllyel rendelkező középkori templom a török korban lőporrobbanás során elpusztult ill. nagymértékben megsérült. Az újjáépítés a 18. sz. első évtizedeiben, 1723-ig zajlott le, a szentély falainak alaprajzát, felmenő falainak alsó szakaszát megtartva, a hajót az alapozástól kezdve újjáépítve barokk stílusú templomot építettek. A templomhoz a 18. sz. folyamán karzat, torony, sekrestye és oldalkápolna, a 19. században oratórium épült, a 20. sz. második felében az oldalkápolnát elbontották.

Munkatársak: Markó Ágnes Sarolta régész, Hudák Mariann rajzoló.

RÁCZ MIKLÓS

174. Érsekhalma-Hild, Magaspart 1. (KÖH 20382)

(Bács-Kiskun megye) B, Sza

Az ismert hildi Vatyá földvártól DNy-ra, a hildi házak felett egy szurdok K-i oldalán téglalap alakú, kb. 120×100 m kiterjedésű földsánc és árok húzódik, mely a földmű D-i oldalán kb. 30–40 m hosszán megszakad, ezt valószínűleg fakitermelési munkák során dózerolták el. Tőle Ny-ra a szurdok másik oldalán Érsekhalma-Hild, Magaspart 2. lelőhelynév alatt másik, valamivel kisebb hasonló földmű van. Valószínűleg ugyanabban a korban, a szurdok védelmére építették ki. A lelőhelyre Deli Ferenc nyugalmazott érsekhalmi iskolaigazgató hívta fel a figyelmünket. 2009. november elején a Kiskunsági Nemzeti Park munkatársával, Balázs Rékával és érsekhalmi közmunkások közreműködésével átvágtuk a Magaspart 1. lelőhelyen lévő sáncot és árkot egy 50 cm széles, 8 m hosszú kutatóárokkaival. A leletek és jelenségek alapján a sáncot a szarmaták építették ki, majd egyszer megújították. A feltöltésből bronzkori leletanyag is előkerült, ami a Magaspart korábbi betelepülésére utal.

KUSTÁR ROZÁLIA

175. Farád határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, Rő, Á, Kö, Kú

2009. júniusban és szeptemberben helyszíni szemlét tartottam Farád határában, a fejlesztésre kijelölt területeken.

Fenyőfa utca vége (KÖH 74859): A község Ny-i szélén, a 85. sz. főúttól É-ra, a Fenyőfa utca folytatásában haladó dűlőút két oldalán szórványosan őskori cseréptöredékeket gyűjtöttem. Ugyancsak őskori edénytöredékek jelentkeztek a 85. sz. főút D-i oldalán, az előbbi leletkon-